

Kryžiokraščio šaltinis

Turistinė vertė

Sinonimai

Verbyliškių šaltinis

Koordinatės

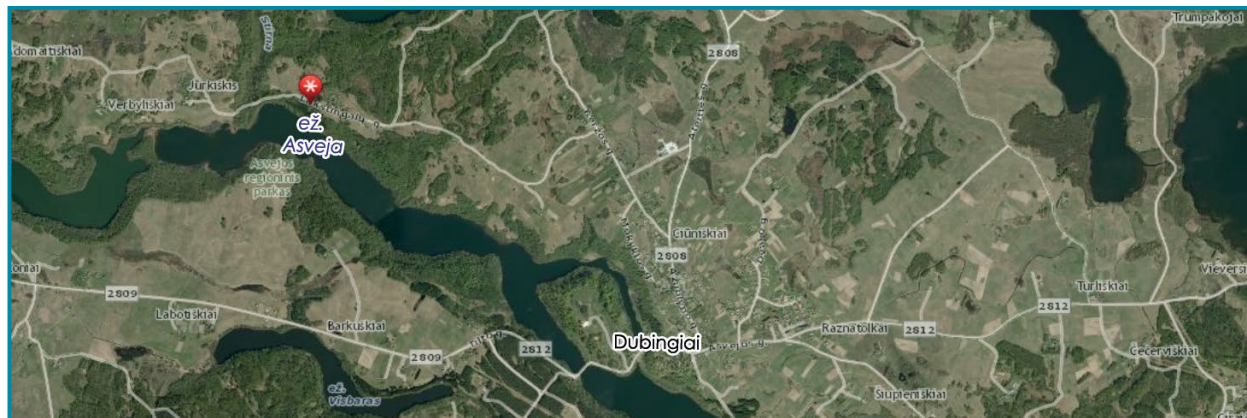
LKS: 590650; 6104848

Adresas

Molėtų r. sav.,
Dubingių sen.,
Verbyliškių etnografinė
sodyba

Šaltinį rasime tame pat Asvejos ežero šiaurės rytų krante apie 430 m pavažiavę keliuku toliau į vakarus nuo Kryžiokraščio (II) šaltinio link Verbyliškių vienkiemio. Ties vienkiemio kiemu, kitoje atvedusio keliuko pusėje, link ežero ir versmės šlaitu leidžiasi takas su laipteliais. Nusileidę juo apie 60 m pamatysime išlakių baltalksnių apsuptyje priglundusių rentinukų kaptuotą versmę

Asvejos regioninis parkas,
Asvejos hidrografinis draustinis

Aplinka

Rytų Aukštaičių kalvyne vaizdingoje ir ežeringoje Verbyliškių vietovėje į Dubingių–Bijutiškio kalvotą moreninę aukštumą iširėžia ne vien tik didysis Dubingių dubaklonis. Greta jo, tik kiek šiauriau tarp kalvelių samplaiškų iš R į V nusiraito dar vienas siaurai vingiuotas rininis kloniukas su Beržos, Suoselio, Galinio, Delvų, Smailių ežerėliais, nusidriekiančiais iki pat Vilniaus–Utenos magistralinio kelio. Visi jie tyvuliuoja apie 150–155 m NN aukštyje, net apie 10–16 m aukščiau ilgosios Asvejos vandens lygio. Asvejos ežerą maitina 24 kartus didesnis už jį baseinas (Kilkus, 2013). Matyt, tam tikra perteklinė šių ežerėlių vandens dalis tenka Asvejai. Nuteka upeliais, palaiko aukštesnį gruntinio vandens lygį smėlingesnėse tarpuežerio vietose.

Galbūt kažkiek lemia šaltiniavimą Asvejos šiaurinės pakrantės šlaituose, išlaikydamos gyvybingus ir Kryžiokraščio šaltinius? Tarp Verbyliškių ir Jurkiškio vienkiemių, apie 400 m nutolęs nuo Kryžiokraščio šaltinio šniokščia žemyn į Asveją Stirnelės žemupys – „nenuorama“ Melnyčėlė arba Jurkiškio

upelis, per nepilną kilometrą triukšmingai nusprūstantis 12 metrų. Upelio vagoje dunkso didžiulis Majaus akmuo, vandens nuverstas iš kraštinės morenos (gtIIIbl) priemolio. Nuo pat kairiojo Jurkiškio upelio paslėnio R kryptimi link etnografinės viensėdijos į viršų labai stačiais (apie 25 m aukščio) šlaitais kyla kelių 170,8–178,1 m NN Kepališkų viršūnių plikakalvė. Iš gelmių ją iškelia sujaukta kraštinė morena (gtIIIbl), viršuje užklota nemenku žvirgždingo smėlio (ftIIIbl) sluoksniu. Šios plikakalvės pietiniame eroziniame šlaite, stačiai besileidžiančiame į Asveją, tarp dviejų kabančių griovų smaigalių 153,9 m NN aukštyje susiformavęs Kryžiokraščio šaltinis.

Dabartinė būklė, kaptazas

Šaltiniavimas su labai silpna ištaka išsivystęs stačiame žvirgždingame kiek įdubusiame šlaite. Su stačiais kranteliais pusiau apvaliame drėgno dugno eroziniame duburėlyje išmūrytas apie 0,9 m skersmens rentinys su mediniu stogeliu. Iš rentinio iškištas plastmasinis vamzdelis, iš kurio į pamirkusią su rudai gelsvu žvirgždingu smėliu išplova vos laša vanduo. Šulinu-

ko ir išplovos dugne labai silpnai sunkiasi vandens srovelės. Šlaitu link ežero besileidžiančioje negilioje išplovoje išsiliejęs vanduo labai greitai susigeria biuriame grunte. Šlaiteliai ties rentiniu sutvirtinti nedideliais rieduliais. Šaltinėlis sutvarkytas, lankomas ir naudojamas apsilankančiųjų poilsiniame vienyje, neapšiukslintas.

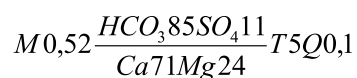
Vandens fizikinės savybės

Vanduo rentinyje užsistovėjęs, pasidrumstęs, bekvapis. Nėra geležies nuosėdų. Išmatavus mobiliu matuokliu (2014-12-17) vanduo buvo 4,7 °C temperatūros, neutralus (pH = 7,06). Savitasis elektros laidis (SEL = 587 μS/cm), vandens oksidacinis ir redukcinis potencialas (Eh = +205 mV), mažai deguonies (O₂ = 2,75 mg/l).

Vandens cheminės savybės

Vanduo gėlas, turi daug mineralinių medžiagų (517 mg/l), jis kietas (bendrasis kietumas 6,58 mg-ekv/l), pasižymi karbonatiniu lengvai pašalinamu kietumu. Jame aptikta nedidelė nitratų ir nitritų koncentracija. Vandenyje ištirpusios geležies kiekis padidėjęs ir siekia 0,69 mg/l.

Cheminės sudėties formulė (ekv/%)

Nustatomo komponento pavadinimas	Nustatyta vertė		
	mg/l	mg-ekv/l	ekv. proc.
Ištirpusių mineralinių medžiagų suma	517		
Sausoji liekana 180 °C	344		
Bendrasis kietumas		6,58	
Karbonatinis kietumas		5,65	
Nekarbonatinis kietumas		0,93	
Anijonai:			
Chloridai, Cl ⁻	9,84	0,28	4,22
Sulfatai, SO ₄ ²⁻	33,70	0,70	10,54
Hidrokarbonatai, HCO ₃ ⁻	344,56	5,65	85,09
Nitritai, NO ₂ ⁻	0,05	0,00	0,00
Nitratai, NO ₃ ⁻	0,63	0,01	0,15
Kationai:			
Natris, Na ⁺	6,57	0,28	4,03
Kalis, K ⁺	2,70	0,07	1,01
Kalcis, Ca ²⁺	98,24	4,90	70,61
Magnis, Mg ²⁺	20,39	1,68	24,21
Amoniakas, NH ₄ ⁺	< 0,14	0,01	0,14
Kitos analitės:			
pH, pH vienetai 20 °C	7,30		
Permanganato skaičius, mg O/l	1,92		
Bendroji geležis, mg/l	0,69		
Savitasis elektros laidis, μS/cm	571		

Tautosakinės, kraštotyrinės, istorinės žinios

Nėra.

Tipas

Krentantis, nedideliu eroziniu cirku atvertas paežerės šlaite tarp griovų

Režimas

Nuolatinio veikimo, ištaka sumenksta sausmečiu

Vandeningumas

Vizualiai labai mažo vandeningumo (debitas mažiau kaip 0,1 l/s nesiekia 1–2 m³/d)

Vandens tipas

Kalcio, magnio hidrokarbonatinis, sulfatinis